

лова М.В. Понятие, осуществление и защита прав личной собственности. Калинин. 1978. 8. Генкин Д.М. Право собственности в СССР. М., 1961. 9. Добровольский А.А., Изанова С.А. Основные проблемы исковой формы защиты права. М., 1979. 10. Советский гражданский процесс. М., 1975. 11. Штефан М.Й. Цивильний процес. К., 1997.

О.О. Підпригора, канд. юрид. наук

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ

На сучасному етапі розвитку суспільства мова не може не йти про науково-технічний прогрес, про наукові та технічні досягнення в різних галузях життя людства. При чому такий розвиток невід'ємний від найкращих сучасних досягнень науковців, винахідників, раціоналізаторів та інших людей творчої праці. Іншими словами, соціально-економічний прогрес буде визначатися характером і рівнем інтелектуальної діяльності. Там, де будуть краще піклуватися про розвиток науки і техніки, там будуть забезпечені кращі умови для розвитку культури і мистецтва, там буде вищий рівень добробуту людей.

Суспільне виробництво, як основний засіб забезпечення життєдіяльності людей, трансформується в засіб і спосіб реалізації здобутків інтелектуальної діяльності в інтересах всього суспільства. Науково-технічний прогрес і виробничий процес складуть єдиний взаємообумовлений, нерозривний і безперервний науково-виробничий процес, в якому визначальне місце буде посідати наука.

Зазначені тенденції у суспільному розвитку зумовлюють характер зміст і напрями розвитку правової науки і взагалі правотворчої діяльності. Уже зараз необхідною розробляти модель правового регулювання суспільних відносин у ХХІ столітті. Проте у нас науково-правовим прогнозуванням поки що ніхто не займається. Але зараз стоїть завдання удосконалити чинне законодавство про інтелектуальну власність в Україні. Це буде хоча й маленький, все ж певний рух вперед.

Успішний розвиток інтелектуальної діяльності як основної рушійної сили суспільного прогресу в значній мірі може бути забезпечений достатньо ефективним правовим регулюванням суспільних відносин у цій сфері. Немає підстав стверджувати, що в Україні правовому забезпеченню інтелектуальної діяльності приділялась недостатня увага. За роки незалежності зроблено і прийнято низку важливих законодавчих актів щодо інтелектуальної діяльності: понад 10 законодавчих актів, що складають основу правового регулювання цієї діяльності, і понад два десятки законодавчих актів, що тою чи іншою мірою стосуються інтелектуальної діяльності. Багато прийнято підзаконних актів. Значну увагу проблемам інтелектуальної діяльності приділяє Конституція України, яка визначає основні напрями законотворчої діяльності у цій сфері.

Зазначений масив нормативних актів поки що мало привертає увагу дослідників. Основні законодавчі акти прийняті п'ять років тому. Накопичений досвід їх застосування, виявився слабким місцем, прогатилим, суперечливим норм і положенням. Все це потребує наукового осмислення, узагальнення і г. умовного аналізу. Останнім часом з'явилися окремі роботи

щодо певних видів інтелектуальної діяльності, які в основному носять популярний характер або характер коментарів до окремих законодавчих та інших нормативних актів. Монографічних досліджень чинного законодавства України про інтелектуальну діяльність в Україні поки що ніхто не здійснював.

Можливо, що в такому дослідженні просто немає потреби. Навряд чи хто-небудь із юристів, вчених і практиків, насмілиться стверджувати нецільність подібних досліджень. Практика застосування зазначених законодавчих актів уже поставила низку питань, на які правова наука повинна дати відповідь. Крім того, слід мати на увазі, що інтелектуальна діяльність досить динамічна, вона бурхливо розвивається, з'являються її нові види, які поки що взагалі не охоплені правовим регулюванням. Ці фактори зумовлюють і активну рухливість самого правового регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної діяльності.

Актуальність зазначеної діяльності зумовлюється також ще рядом соціально-правових чинників. Законодавство України про інтелектуальну діяльність знаходиться в процесі свого становлення, воно нагадує собою немовля, яке потребує догляду і уваги. Воно ще дуже молоде й не накопило певного досвіду свого застосування. У процесі свого становлення це законодавство зобов'язане використати досвід країн з розвинутою ринковою економікою, врахувати кращі досягнення правової науки, як вітчизняної, так і зарубіжної. Разом з тим законодавство України про інтелектуальну діяльність не може не враховувати успіхи і недоліки відповідного законодавства наших сусідів по СНД, з якими нам належить співробітничати в першу чергу. Слід мати на увазі, що економічна ситуація в Україні буде також мінятися і досить істотно, що не може не впливати на законодавство взагалі, і на законодавство про інтелектуальну діяльність зокрема.

Оглядаючи монографічні дослідження проблем правового регулювання творчої діяльності за радянських часів, слід виходити із двох відправних пунктів: радянське законодавство до останніх часів ще не знало поняття «інтелектуальна власність»; цивільне законодавство тих часів визнавало два основних інститути щодо регулювання творчості людини – авторське право і винахідницьке право. Тому дослідження проблем, видання підручників і навчальних посібників здійснювалося за цими двома напрямками.

Що стосується поняття «інтелектуальна власність», то воно з'явилося вперше в Основах цивільного законодавства Союзу РСР і республік. Слід зазначити, що проблеми правового регулювання суспільних відносин у сфері творчої діяльності в колишньому СРСР досліджувались досить активно. В Україні дослідження здебільшого зосереджуються на проблемах науково-технічного прогресу. Поняття ж «інтелектуальна власність», «право інтелектуальної власності» з'являються у законодавстві лише на початку 90-х рр.

Таким чином, оскільки легітимних визначень понять «інтелектуальна власність», «право інтелектуальної власності» ще не було, то зрозуміло, що і наукових досліджень проблем права інтелектуальної власності також не було.

Звичайно, що і цей чинник ускладнює роботу над удосконаленням цивільного законодавства України, оскільки певних чітких визначень щодо питань власності на результати творчої праці громадян так досі і немає. В усьому арсеналі існуючих законодавчих актів про інтелектуальну власність це питання не вирішується однаково, що призводить до плутанини та некоректних тлумачень однієї й тієї ж норми. Це лише невелика частина тих проблем, які виникають на шляху регулювання питань інтелектуальної власності. Але абсолютно очевидно, що навіть прийняття таких, на наш погляд, не дуже досконалих законодавчих актів, що регулюють творчу діяльність людини, є для України істотним кроком вперед як цивілізованої розвинутої країни.

І.А. Сіренко

ПРО МОМЕНТ ВИНИКНЕННЯ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, ЩО ВНОСЯТЬСЯ ДО ГОСПОДАРЧИХ ТОВАРИСТВ

Питання про момент виникнення в суб'єктів цивільних правовідносин прав на об'єкти інтелектуальної власності має місце як при їх передачі згідно з умовами ліцензійного договору, так і у випадку передачі цих прав до господарчого товариства як внеску.

Проблема, по суті, зводиться до визначення моменту переходу до суб'єктів цивільних правовідносин відповідних виключних правомочностей права інтелектуальної власності. Момент переходу вказаних прав є одночасно і моментом їх виникнення у товариства, отже, саме з цього моменту ліцензіат та господарче товариство вправі здійснювати весь обсяг переданих йому прав інтелектуальної власності: використовувати винахід, корисну модель; пропонувати до продажу виробу, виготовлені на основі переданої технології тощо.

Відповідно до ст. 128 ЦК УРСР право власності у набувача майна згідно з угодою виникає з моменту передачі *речі*, якщо інше не передбачено законом або договором. При цьому мається на увазі, що: право власності на річ, визначену родовими ознаками, не може перейти без її індивідуалізації, що найчастіше і відбувається в момент виділення речі з ряду її подібних при передачі її набувачу; право власності на індивідуально-визначену річ може виникнути не тільки в момент передачі речі, але й в інший момент, оскільки правило ст.128 ЦК УРСР є диспозитивним [1, с.283].

Проте, формулюючи аналогічну статтю про момент переходу права інтелектуальної власності від відчужувача до набувача, ст. 128 використовується лише для порівняння.

Безумовно, що ст.128 ЦК УРСР можна застосувати тільки до тілесних об'єктів цивільного права. Якщо, умовно, під «річчю» ми будемо мати на увазі і безтілесний об'єкт, наприклад, винахід, то в даному випадку мова буде йти про передачу права, відступку права, цесію, делегацію, чи передачу одного або визначеної сукупності правомочностей права інтелектуальної власності, що виникли в результаті його розчленування.

Саме в цьому напрямку і варто шукати той юридичний склад, що визначає момент переходу права інтелектуальної власності від відчужувача до набувача